

Actualitatea temei este anume problema ce ține de persoana cu handicap mintal care este o categorie a populației cu o poziție evident dezavantajată față de alte categorii de oameni, aceasta fiind ca una din problemele majore și ea poate fi soluționată numai prin efortul comun al tuturor oamenilor de bună credință din domeniile: politică, social, afaceri, știință, cultură.

Gradul de civilizare a societății în mare măsură este determinată de atitudinea față de aceste persoane ce au un handicap mintal. Crearea condițiilor pentru educație și învățământ, adaptare socio-profesională și integrare socială a persoanelor respective constituie și un obiectiv principal al oricărui stat și a comunității mondiale în general.

Tema mai poate fi actuală și prin stringenta diferențiere a persoanelor cu handicap mintal, care este determinată de particularitățile individual-tipologice a persoanelor anormale și asigură realizarea maximală a posibilităților de cunoaștere a acestora. Diferențierea persoanelor cu handicap mintal este o problemă fundamentală a științei defectologice, o acțiune complexă care se realizează interdisciplinar (medicină, psihologie, pedagogie, etc.) axându-se pe particularitățile dezvoltării psihofizice individuale. Problema handicapului în rândurile copiilor și tinerilor este una dintre cele mai acute nu numai în domeniul de ocrotire a mamei și a copilului dar și în viața socială a țării.

Actualitatea temei mai este determinată și de un număr mare de factori:

- a) nivelul înalt al handicapului și tendința generală de creștere a acestuia cu implicații asupra stării de sănătate a tinerilor cu handicap mintal și resursele muncitoare ale societății.
- b) apariția în familie a unui copil ce are un handicap și mai ales când are un handicap mintal ; în 20% din cazuri afectează planurile profesionale a părinților dar mai ales a mamelor, în 80% din cazuri mamele ce cresc și educă copii cu handicap neuro-psihic renunță la activitatea lor de muncă.
- c) se dereglează climatul psihologic în familie: 3% din familii se destramă, 9,2% din tați încep să facă abuz de alcool.
- d) se măresc cheltuielile statului pe contul pensiilor, subvențiilor, serviciilor medicale acordate copiilor ce au un handicap mintal mai ales.

- e) într-o măsură oarecare persoanele ce au un handicap mintal cât și celelalte categorii de persoane ce au alte tipuri de handicap influențează situația demografică în republică.

Fără a fi neglijate dimensiunile medicale , psihologice ale persoanei cu handicap, acesta este cu precădere un fenomen social , intrucat se manifesta la nivelul interactiunilor sociale . In calitatea sa de fenomen preponderent social , pentru a fi corect abordat, „ handicapul” impune explorarea unor perspective ale teoriilor , paradigmatelor sau conceptelor sociologice .Astfel, handicapatul poate fi vazut ca o abatere de la „normal”, de la trasaturile cele mai frecvente ale membrilor unei colectivitati ; in mod obisnuit se tinde spre atribuirea de semnificatii negative abaterilor respective.

Perspectiva structural - functionalista permite abordarea handicapului ca perturbare a rolurilor sociale obisnuite ale persoanei (in functie de sex,varsta), ca fenomen de devianta. Deficienta , handicapul, tind sa devina statusul social dominant al persoanei , influentandu-i aproape toate aspectele vietii . In acest sens , deficienta persoanei tinde a deveni trasatura ei definitorie, in functie de care sunt structurate ansamblurile asteptarilor celorlalti. Handicapul se manifesta ca dezavantaj in activitatile cotidiene, de altfel obisnuite pentru membrii valizi ai colectivitatii (comunicare,mobilitate,autoservire) , punand persoana in incercarea de a gasi noi modalitati de adaptare .

La momentul actual în România sunt circa 600 mii de persoane cu handicap, ceea ce constituie 3-4% din populația țării și acest număr este în creștere. De asemenea crește și numărul copiilor cu handicap.

Fenomenul trebuie să ne pună în gardă ce accentuează necesitatea de a accelera elaborarea strategiei politicii sociale, care va da posibilitatea manifestării potențialului profesional, intelectual și creativ al acestor persoane.

Drepturile omului sunt respectate în măsura în care sunt cunoscute și în măsura în care sunt însușite. Este necesar ca oricare individ să conștientizeze existența propriilor drepturi și să respecte drepturile celui alt. Statul este obligat să elaboreze și să aplice o politică națională de dezvoltare, care ar da posibilitatea creșterii constante a bunăstării întregii populații, a tuturor indivizilor fără nici o discriminare, inclusiv și cea de sănătate. Una din problemele majore este protecția și exercitării drepturilor a persoanelor ce au un handicap mintal, persoane cu o poziție dezavantajoasă față de alte persoane, ea fiind socotită și ca o problemă a întregii societăți.

Ajustarea sistemului de asistență socială la cerințele dezvoltării unui regim democratic impune realizarea conceptului de asistență socială, precum și a obiectivelor și măsurilor instituționale pe care trebuie să le ilustreze.

Asistența Socială trebuie să mobilizeze prin forme și mijloace specifice solidarității sociale și să intervină cu măsuri preventive și corecte pentru depășirea stării de dependență socială sau să înlăture starea de dificultate pentru a asigura integrarea socială a persoanelor și familiilor defavorizate de unde fac parte și persoanele ce au un anumit handicap fizic sau mintal.

Pe lângă consecințele trecerii la economia de piață care a influențat considerabil situația social-economică a societății, persoana cu handicap este afectată și de incapacitate proprie de a-și satisface nevoile. De aici atât copii cât și adulții cu dizabilități fizice sau mintale trebuie să fie asistați de către stat. Astfel spus, statul trebuie să-i asigure persoanei cu handicap și numai acelei persoane cu handicap mintal o viață decentă, garatîndu-i autonomia într-un sens și participarea la viața socială în celălalt sens. Pînă în prezent statul îi oferea acestei categorii de persoane servicii într-un cadru instituționalizat sau contribuții materiale limitate

O altă problemă legată de asigurarea drepturilor elementare a unei persoane este cea de lipsă a efortului de reintegrare atât în familie cât și în societate.

Persoanele cu deficiență mintală sînt ocrotite în așa instituții cum sînt azile pentru persoane cu deficiența mentală, spitale cu regim special, centrul de reabilitare pentru invalizi și alte instituții specializate unde sînt încadrate persoanele cu acest tip de handicap. Instituțiile sociale se conformează principiilor de bază ale asistenței sociale și scopurile principale stabilite. Astfel, persoana cu orice grad de handicap mai ales fizic sau mintal este cazată, acestuia fiindu-i asigurată întreținerea completă și îngrijirea la nivel funcțional, de reabilitare și existență socială.

Asistența socială a persoanelor cu handicap mintal presupune două direcții mari de abordare.¹

Pe de o parte, utilizînd metode generale de intervenție a asistenței sociale, pot fi rezolvate cazuri urgente, de criză, în care pot fi implicate persoane cu handicap mintal. Prin aceasta se au în vedere aspecte cum ar fi asistarea familiilor ce au în componența astfel de persoane sau educarea comunităților în sensul formării unor atitudini pozitive față de aceste persoane.

Pe de altă parte, utilizând căi și mijloace specifice se poate interveni pentru rezolvarea a problemelor specifice ale indivizilor cu handicap mintal.

O persoană cu handicap mintal, indiferent de severitatea acesteia, trebuie privită ca o individualitate specifică, diferită de alte persoane din aceeași categorie. Etichetarea acestor indivizi, reflex al unei mentalități simplificatoare, le poate aduce deservicii morale. Fiecare dintre aceștea au probleme proprii și resurse diferite. Din păcate, cu cât nivelul de afectare al funcțiilor mintale este mai sever cu atât este mai dificilă posibilitatea de comunicare, perceperea diferențelor și nevoilor lui și în consecință asistarea.

Deficiența este ceva relativ, determinat de anumite circumstanțe ale unui timp și spațiu particular. Ce ne îndreptățește să definim lumea noastră ca fiind normală, în timp ce lumea deficienței (indiferent care) ar fi anormală?

Asistentul social pune la dispoziția acestor persoane toate facilitățile, mijloacele și serviciile necesare.

După indentificare cazurilor urmează evaluarea generală a acestora și stabilirea necesităților pentru ajutorare. Este cazul oferirii de informații, servicii de sprijin, mijloace materiale sau financiare, soluții de rezolvare a problemelor, monitorizarea cazurilor etc. Activitatea de asistență socială trebuie să aibă în vedere punerea la punct a unor strategii pentru diversificarea serviciilor de asistență socială, în strînsă colaborare cu persoanele cu handicap mintal, dar și cu familiile acestora. Acest principiu cere o deosebită inventivitate din partea asistentului social dar și o bună cunoaștere a disponibilităților serviciilor sociale.

Experiența acumulată în aplicarea acestor principii generale s-a materializat într-o serie de reguli specifice activității de asistare a persoanelor cu handicap mintal:

- ✓ copiii cu handicap mintal ar trebui să locuiască împreună cu familia;
- ✓ orice adult cu handicap mintal care ar dori să părăsească casa părinților ar trebui să aibă posibilitatea să o facă;
- ✓ orice alternativă rezidențială oferită unui astfel de client ar trebui, dacă doresc, să poată locui împreună cu alte persoane fără handicap mintal;
- ✓ locuințele alternative ar trebui să fie integrate în mod adecvat în comunitate;
- ✓ indivizii cu handicap mintal ar trebui să locuiască într-un mediu care să includă persoanele de ambele sexe;
- ✓ indivizii cu handicap mintal ar trebui să fie integrați într-un ciclu și un program de viață normale.

Toate aceste deziderate de care activitatea de asistență socială ar trebui să țină seama sunt numite cu un termen generic **normalizare**

În legătură cu problema complexă și deseori spinoasă a plasării într-o instituție, Kohler și Dubost (1973) consideră că aceasta este necesară în următoarele situații:

- atunci când existența unor tulburări senzorio-motorii sau somatice asociate necesită tratament și reeducare intensivă (epilepsia, hiperactivitatea, interferențele nevrotice sau psihotice);
- atunci când anumite momente ale dezvoltării deficientului pun probleme serioase părinților (cum este de exemplu, pupertatea, în deosebi la băieți);
- atunci când cadrul familial este intolerant (regecție parentală sau din partea fraților sau surorilor) sau incapabil să se ocupe în mod decent de persoana cu handicap mintal (deficit mintal al părinților, familie dezorganizată etc.);

Trei factori par a se impune ca fundamentali în adoptarea deciziei de instituționalizare:

- caracteristicile persoanei cu handicap mintal și nevoile speciale ale acesteia;
- capacitatea socio-economică și afectivă a familiei de a se ocupa de persoana dată (competența și posibilitatea mamei de a îngriji corespunzător copilul);
- consecințele negative ale menținerii copilului cu handicap mintal în cadrul familial (care pot afecta fie copilul, fie ceilalți membri ai familiei).

Organizarea vieții persoanelor cu deficiențe trebuie să se bazeze pe implicarea efectivă și consultarea persoanelor în cauză. Nu puține sunt situațiile în care persoanele cu handicap s-au declarat ofensate și prejudiciate de faptul că, în probleme ce priveau direct modul lor de viață, au fost luate hotărâri exprimând punctul de vedere al persoanelor ce cunoșteau doar teoretic problemele lor.

Madle consideră că *normalizarea urmărește maximizarea integrării sociale a persoanelor cu handicap mintal*. Ea poate fi realizată atunci când aceste persoane:

- trăiesc într-un cadru cultural normativ;
- se întâlnesc și comunică cu persoane din aceeași grupă de vârstă;

- folosesc serviciile sociale obișnuite (școli, magazine, cabinete medicale etc.);

locuiesc în condiții similare sau apropiate de cele ale persoanelor nedeficiente.

Problema reabilitării socio-profesionale a persoanelor cu handicap a devenit una din cele mai importante în prezent. E vorba de o problemă social-psihologică și medicală, avînd următoarele aspecte:

- reabilitarea persoanelor ce au un handicap din copilărie înlesnește integrarea lor în cîmpul muncii, reduce prejudiciul statului în legătură cu tratamentul și subvențiile sociale. Este evidentă importanța economică a problemei;
- aspectul medical al reabilitării se rezumă la faptul că angajarea profesională rațională ameliorează starea de sănătate, reduce gradul de pierdere a vieții .

O perspectivă mai favorabilă în planul adaptării sociale o au copii cu formele lejere a handicapului mintal și o dinamică pozitivă.

Părinții cu copii ce au un handicap mintal se confruntă cu multiple probleme: lipsa de informații referitoare la legislația în vigoare ce reflectă chestiunea recuperării și tratamentului necesar, accesul redus la diverse servicii, complicații financiare legate de majorarea prețurilor, sistemul de luare la evidență și sprijinirea copiilor cu handicap mintal, izolarea de familie și comunitate, lipsa serviciilor de ajutor la domiciliu (supraveghere, logopedie etc.), lipsa contactului cu părinții care au același tip de probleme, lipsa formelor de îngrijire pe timpul zilei: centre de zi, centre de integrare în comunitate etc.

În **Romania** locurile publice sunt accesibile în foarte mică măsură pentru persoanele cu handicap. Inaccesibilitatea serviciilor medicale gratuite, programele de reabilitare insuficiente, serviciile sociale imperfecte, lipsa locurilor de muncă pentru această categorie de persoane, șomajul crescînd în rîndurile persoanelor cu handicap, inaccesibilitatea la instruire, pregătire profesională și recalificare

Scoala este, de asemenea un mediu important de socializare. Integrarea școlară exprimă: atitudinea favorabilă a elevului față de școală pe care o urmează; condiția psihică în care acțiunile instructiv-educative devin accesibile copilului; consolidarea unei motivații puternice care susține efortul copilului în munca de învățare; situație în care copilul sau tânărul poate fi considerat un colaborator la acțiunile desfășurate pentru educația sa; corespondența totală între solicitările

formulate de școala și posibilitățile copilului de a le rezolva; existența unor randamente la învățatură și în plan comportamental considerate normale prin raportarea la posibilitățile copilului sau la cerințele școlare. Asistentul social joacă din nou, un rol important, prin alegerea instituției de învățământ, putând astfel modela evoluția ulterioară a copilului.

La etapa actuală în **Romania** se face prea puțin pentru protecția persoanelor ce au un handicap mintal. Starea acestor persoane cu handicap grav, care locuiesc în internate psihoneurologice sau în aziluri este încă foarte jalnică. Deși legislația este actualizată și în foarte mare măsură compatibilă cu cea a Uniunii Europene, ne lovim în continuare de concepțiile aceleiași personalități obtuze și inculte care face legea în centrele pentru copii cu handicap, pentru care copilul este o vacă de mulș din care poate să tragă foarte multe foloase. Cu situația economică actuală se încearcă să se creeze diferite centre de zi și centre de activități unde atât copiii cât și tinerii pot să-și petreacă timpul liber și să nu fie socotiți a fi marginalizați și excluși social, să uite de eticheta care li s-a pus că sunt ființe slabe care au nevoie permanentă de asistență și ajutor, că sunt oameni inferiori de sortul doi, unii chiar îi numesc „rebutul societății”, este inuman să te pronunți atât de dur împotriva acestor persoane care nu sunt absolut deloc vinovate de situația lor și că ei își cer ca orice cetățean a unui stat dreptul la viață intimă și că au nevoie de condiții locative normale pentru că vor să se simtă cu drepturi depline.

De-a lungul timpului s-a conturat o mare varietate de drepturi și prestații speciale instituite în favoarea persoanelor cu orice tip de handicap; unele sunt vizate de reglementări speciale, altele de prevederi ale legislației obișnuite.

Multe speranțe se leagă astăzi de activitățile non-guvernamentale care cu ajutorul lor se încep să deschidă diferite centre de zi și centre de activități pentru persoanele cu handicap mintal, centre de reabilitare pentru copii la fel cu handicap mintal și inițierea a mai multor proiecte, programe de suport pentru aceste persoane, diferite forme de intrajutorare toate acestea fiind în interesul persoanelor cu handicap mintal, unele din ele aparțin drepturilor și libertăților acestor persoane.